

Відкриття музею історії до 100-літнього ювілею інституту

Гайко Г.В., Немирович-Булгакова О.І., Лесков В.Г.
ДУ “Інститут травматології та ортопедії НАМН України”, м. Київ

Резюме. Висвітлюється провідна роль створення музею історії інституту як носія соціальної пам'яті з використанням наявних і раритетних експонатів у вихованні сучасних медиків.

Ключові слова: музей історії інституту, ювілей.

Хто не знає своєї історії – той не має майбутнього

ДУ “Інститут травматології та ортопедії НАМН України” – один із провідних науково-практичних закладів у галузі вітчизняної і світової травматології та ортопедії – у червні 2019 р. відзначив 100-річчя від дня заснування. Ряд запитань, які стоять перед молоддю щодо розвитку охорони здоров'я, медичної науки і освіти нашої держави, спонукав фахівців інституту до ретельного вивчення наукового історико-біографічного напрямку установи, віддаючи належну шану подвижницькій самовідданій праці кількох поколінь її вчених і спеціалістів. Відкриття музею історії інституту стало логічним підсумком збереження і пізнання історичного досвіду наукових здобутків фундаторів української ортопедо-травматологічної київської школи. Ще у далекі 1920-ті роки засновник “Будинку калічної дитини” І.О. Фрумін плекав ідею створення музею. Але відомі нам історичні події становлення української державності завадили цьому процесу. Видатний вчений і організатор медичної й ортопедо-травматологічної допомоги в Україні директор інституту (1969-1989) І.В. Шумада теж мав заповітну мрію – музей історії інституту. У 1980-1990-х рр. під його керів-

ництвом перші архіви збирали С.С. Старченко та В.М. Городня. У період підготовки до 100-річчя установи за ініціативи чинного директора, академіка НАМНУ Г.В. Гайка, видано Наказ № 7-од від 24.01.2018 р. “Про створення музею” з метою максимального відтворення в ньому багатогранного історичного минулого, численних наукових здобутків та виділено приміщення і асигнування закладу.

Урочисте відкриття музею історії, на яке були запрошені адміністрація, вчена рада, спонсори, меценати, керівники структурних підрозділів інституту, упорядники, відбулося 19 квітня 2019 р.

З великим захопленням присутні поринули у віртуальний світ минулого, поєднаний із сьогоденням. У цей святковий день директор інституту Г.В. Гайко емоційно відмітив: “Дивлячись у майбутнє, ми шануємо минуле... Експозиція музею – це жива книга історії, доповнена сучасними інноваційними акцентами, які гармонійно підкреслюють вікову спорідненість медичної науки з практикою...”. Заступник директора, чл.-кор. НАМНУ, проф. С.С. Страфун продовжив: “Втілилась давня мрія багатьох поколінь ортопедів нашого інституту. Бажаю Вам, щоб у цьому музеї жили голоси нашої молоді та іноді туди приходила муза...”, а к. м. н. В.Г. Лесков, даруючи музею портрет класика медицини М.І. Пирогова, сказав: “Музей – це пам'ять про наших вчителів, лікарів, вчених, медсестер і санітарок. Це історія нашої української ортопедії-травматології”.

Напередодні 100-літнього ювілею інституту в музеї відбулися заходи за участі членів Президії НАМНУ, директорів наукових установ, Президента НАМНУ академіка В.І. Цимбалюка, який висловив захоплення творцями музею, що вклали свою душу і професіоналізм у його створення.

За вагомий особистий внесок у розвиток установи і створення музею інституту В.Г. Лесков, І.В. Рой, О.І. Немирович-Булгакова, П.Т. Мандрик, К.С. Дацюк були удостоєні Почесної грамоти Президії НАМНУ.

Представлені експонати унікальні – вони яскраво віддзеркалюють процеси, що були притаманні медицині початку ХХ ст. У музеї можна побачити ар-

хівні оригінальні документи про створення інституту, хірургічні інструменти, історії хвороб (з 1919 р.) перших пацієнтів із вродженими деформаціями, кістково-суглобовим туберкульозом, фотографії видатних хірургів-ортопедів.

Експозиція музею наповнена оригінальними виданнями від початку створення інституту і до наших днів: збірниками праць, програмами та тезами 17 з'їздів ортопедів-травматологів України, монографіями, дисертаціями, методичними рекомендаціями, проспектами, сувенірами, ювілейними медалями, сертифікатами. Важливе місце займає різноманітна атрибутика конференцій з міжнародною участю (значки, подяки, фотографії, доповіді), що якнайкраще відображає високий професійний рівень науковців інституту.

У музеї широко представлена творча наукова спадщина, досягнення в оперативній хірургії, ортопедії й травматології цілої плеяди відомих вчених та організаторів охорони здоров'я: І.О. Фрумін, О.С. Затонська, І.П. Алексеєнко, К.М. Клімов, О.Г. Єлецький, Г.Є. Фрумїна, Б.К. Бабич, Б.С. Куценко, З.М. Шнейдеров, Є.П. Меженїна, М.О. Воробйов, Г.Л. Ємець, В.П. Захаржевський, А.Х. Озеров, Г.Т. Лихвар, М.К. Панченко, В.О. Яралов-Яраланц, Ф.Р. Богданов, І.Г. Талько, О.О. Бухтіаров, О.І. Рибачук, О.Я. Суслова, В.І. Стецула, І.Г. Антонюк, В.Я. Фіщенко, А.П. Кризь-Пугач, А.Т. Бруско та інші. Із сховища піднято і відреставровані цікаві авторські роботи художників, в яких висвітлено галерею непересічних ортопедів інституту (Ф.Р. Богданов, Є.Т. Сялярєнко, Г.Я. Равицька, Б.С. Куценко), а та-

кож класиків (М.І. Пирогов, Є.О. Мухін, Г.І. Турнер, М.І. Ситенко та ін.).

Органічно поєднано макет інституту зі стендом керівників установи за 100 років існування це: І.О. Фрумін, О.С. Затонська, Г.П. Скосогоренко, М.О. Воробйов, М.О. Дудко, І.П. Алексеєнко, К.М. Клімов, Н.М. Мусієнко, Є.П. Меженіна, І.В. Шумада, а з 1989 року – Г.В. Гайко.

На 20 стендах відображені фундаментальні та прикладні науково-практичні здобутки 10 клінічних підрозділів і 7 лабораторій із методів профілактики та лікування вроджених і набутих деформацій, кістково-суглобового туберкульозу, вогнепального остеомієліту та відновної хірургії. Акцентовано увагу відвідувачів музею на методиках стабільно-функціонального остеосинтезу, репаративної регенерації кісткової тканини, лікуванні неспецифічного (ревматоїдного) поліартриту, остеомієліту, захворювань хребта, мікрохірургічних методах лікування хворих

із тяжкими наслідками травм при ураженні периферичних нервів, пересадці шкірно-м'язово-кісткових комплексів на судинній ніжці, ендпротезуванні великих суглобів, артроскопії. Належне місце в експозиції музею посідають досягнення хірургів, анестезіологів-реаніматологів, адже в інституті, що має клінічну базу на 400 ліжок, щороку лікується 4 500 хворих, яким виконується понад 8 000 складних реконструктивно-відновлювальних операцій.

Широка аудиторія зацікавилась довоєнним періодом і періодом Другої світової війни, в експозиції яких ми згадуємо незрівнянний героїзм, самовідданість, палкий патріотизм співробітників інституту, медичних працівників фронту і тилу, героїчне минуле яких назавжди зберігатиметься у пам'яті прийдешніх поколінь. Не минули ми і сьогодення: Майдан, Революцію Гідності, АТО – боротьбу за незалежність (згадали учасників, захисників нашої держави, надання фахівцями інституту за 5 років медичної допомоги понад 2 тис. воїнів АТО, ООС).

До створення закладу було залучено когорту креативних ентузіастів: керівник музею на громадських засадах к. м. н. В.Г. Лесков, зав. наукової бібліотеки О.І. Немирович-Булгакова, інженер П.Т. Мандрик, художниця К.С. Дацюк. Певну допомогу, в т. ч. матеріальну, для втілення цілісної концепції музею надавали Г.В. Гайко, І.В. Рой, С.С. Страфун, С.І. Герасименко, С.М. Марциняк, О.В. Долгополов, О.І. Садикова, А.А. Голопатюк та ін., використовуючи наявні ресурси.

Сьогодні інститут – головна профільна установа в країні, де працюють 704 співробітники, серед яких 85 науковців, у тому числі 28 докторів (1 академік, 1 чл.-кор., 13 професорів) і 62 кандидати медичних наук, 104 співробітники інституту мають вищу лікарську категорію, 4 – Заслужених діяча науки,

17 – Заслужених лікарів України. За успіхи у розвитку медичної науки і підготовку висококваліфікованих кадрів інститут нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради України (яка разом з орденом в оригіналі розгорнута в музеї). За досягнення у розвитку актуальних проблем травматології та ортопедії визначні вчені інституту К.М. Климов, Є.Т. Скляренко, К.С. Терновий, О.Е. Міхневич, В.П. Данькевич, І.В. Шумада, Г.В. Гайко, О.І. Рибачук, С.С. Страфун, І.М. Курінний удостоєні звання лауреатів Державної премії України у галузі науки і техніки.

6 червня 2019 року офіційно святкували 100-літній ювілей інституту, і жоден поважний гість не оминув музей історії установи! З великим захопленням і цікавістю відвідувачі оглядали раритети та свої враження виклали у Книзі почесних гостей, яка на сьогодні вже є особливо цінною.

А перед ветеранами інституту, які були запрошені на ювілей – М.І. Хохол, Л.А. Морозова, С.І. Бідненко, О.І. Білецька, М.Ф. Мороз, М.П. Семенцов, Л.М. Шестерніна, А.В. Ковальчук, А.М. Саливон та ін., – постала неочікувано велична картина спогадів, за що вони висловили безмежну вдячність та доземний уклін від представників п'ятих поколінь...

В епоху стрімких змін у суспільстві музей як живий організм дихає на повні груди і потребує постійної трансформації. Упорядники закладу знаходять нові напрямки у своїй діяльності, а саме: проведення екскурсій, лекцій, інтерв'ю для преси, телебачення, ознайомлення з експозиціями музею делегацій як з України, так і зарубіжних гостей (Китай,

Узбекистан, Білорусь), демонстрацію документального фільму про ювілей інституту. “Що неможливо виміряти, те неможливо поліпшити: критерії оцінки діяльності бібліотек” – під такою назвою у музеї відбулась нарада-семинар завідувачів бібліотек НДІ НАМНУ та МОЗ України.

Створення музею історії інституту закарбовує імена і відзначає прагнення незабутніх особистостей, які спрямовували свої зусилля на благо процвітання й подальшого розвитку однієї з найпотужніших профільних академічних установ незалежної держави. За 100-літню історію існування інституту пройдено великий та нелегкий шлях становлення київської школи ортопедії-травматології, і сьогодні послідовники будуть гідно продовжувати й збагачувати традиції наставників, які їм передано у спадок.

Opening of the Museum of History for the 100th Anniversary of the Institute

Gayko G.V., Nemyrovych-Bulbakova O.I., Lieskov V.H.

SI “Institute of Traumatology and Orthopedics of NAMS of Ukraine”, Kyiv

Summary. *The leading role of the creation of the museum of the history of the Institute as a carrier of social memory with the use of existing and rare exhibits in the education of modern physicians is highlighted.*

Key words: *museum of the history of the Institute, anniversary.*

Открытие музея истории к 100-летию юбилею института

Гайко Г.В., Немирович-Булгакова О.И., Лесков В.Г.

ГУ “Институт травматологии и ортопедии НАМН Украины”, г. Киев

Резюме. *Освещается ведущая роль создания музея истории института как носителя социальной памяти с использованием имеющихся и раритетных экспонатов в воспитании современных медиков.*

Ключевые слова: *музей истории института, юбилей.*